

Program

ODŠKODNĚNÍ

fyzických osob

za účelem zmírňování některých majetkových křivd
způsobených obětem holocaustu

V červenci roku 1998 jsem sepsal programové prohlášení vlády, kterou po předchozích volbách jmenoval pan prezident Václav Havel, a měl jsem tak příležitost pokusit se realizovat myšlenku, která mne doprovázela již řadu let. V prvních letech po listopadu 1989 se totiž v naší zemi sice podařilo přijmout rozsáhlé zákonodárství směřující ke zmírnění majetkových i jiných křivd způsobených v době vlády komunistické strany, ale bohužel zcela stranou zůstával problém křivd způsobených holocaustem, jejichž náprava byla právě po únoru 1948 znemožněna.

Díky pochopení kolegů ve vládě, podpoře pana prezidenta Havla i Parlamentu ČR se tak podařilo ještě v létě roku 1998 ustavit smíšenou vládní komisi pro zmírňování některých majetkových křivd způsobených obětem holocaustu, které jsem po celou dobu její existence předsedal. Jedním z nejvýznamnějších výstupů této komise bylo dne 31. července 2000 zřízení Nadačního fondu obětem holocaustu, do kterého český stát vložil 300 milionů Kč.

Tak vzpomíná na počátky Nadačního fondu obětem holocaustu (NFOH) JUDr. Pavel RYCHETSKÝ, dnes předseda Ústavního soudu ČR.

Program ODŠKODNĚNÍ, administrovaný nadačním fondem, byl vyhlášen v červnu 2001. Do uzávěrky 31. prosince 2001 se na nás obrátili žadatelé z 27 zemí světa.

Prostředky v rámci programu byly určeny lidem, kterým byl v důsledku rasové perzekuce v době okupace území dnešní České republiky nacistickým Německem odňat nemovitý majetek a platné restituční předpisy ani mezinárodní dohody jim neumožnily navrácení tohoto majetku či získání jiné formy odškodnění za tento majetek.

POMOC ŽADATELŮM

Od uzávěrky do počátku roku 2003 jsme se věnovali intenzivní kontrole přijatých žádostí a pomoci žadatelům. Kontrola se zaměřila na splnění podmínek programu: nemovitý majetek se nacházel na území dnešní ČR, byl odňat původnímu vlastníkovi z důvodu rasové perzekuce, žadatel je buďto původním vlastníkem, pozůstalým manželem/manželkou, či jeho přímým potomkem, a zda tento nárok nebyl již kompenzován.

Kontrola byla jen prvním krokem. Následovala pomoc pracovníků nadačního fondu při doplňování dokumentů a dokladů nutných pro kompletnost žádostí, stálý kontakt se žadatelí či jejich právními zástupci. Jen do uzávěrky v prosinci roku 2001 navštívilo osobně NFOH 164 osob a více než 220 žádalo informace po telefonu; v téže době jsme odeslali 400 dopisů s informacemi o programu, zodpověděli přes 1000 dopisů, faxů a e-mailů.

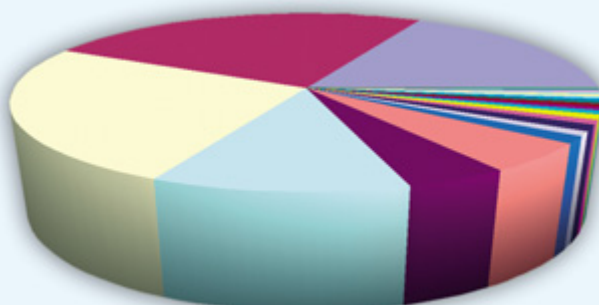
„Mluvila jsem s lidmi z celého světa, kteří mají své kořeny v České republice, a měla jsem možnost pomoci jim získat alespoň symbolickou náhradu za majetek ztracený během druhé světové války“, říká bývalá koordinátorka programu Lída Pocová. Tragické příběhy předků, které provázely vyplňování žádostí, žadatelé leckdy neřekli ani vlastním dětem. Vzdělání a zkušenosti v oboru sociální práce koordinátorkám programu pomohly překlenout těžké situace a dobře dostát úkolu, který neznamenal jen vyplňování kolonek ve formuláři.

SPOLUPRÁCE

Náš dík patří mnoha lidem a organizacím, kteří nám pomohli vypořádat se s řadou organizačních i právních limitů, s nimiž jsme byli denně konfrontováni my i naši klienti.

Program Odškodnění byl nastartován rozsláním výzvy k podání žádostí do celého světa.

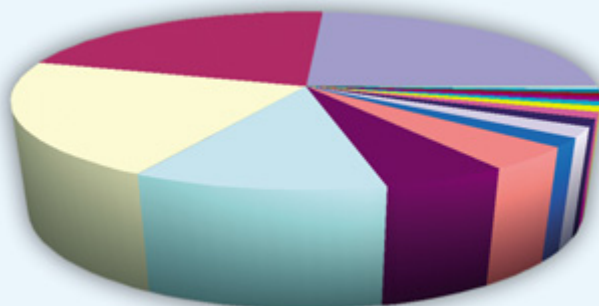
PŘIJATÉ ŽÁDOSTI, ČLENĚNÍ PODLE ZEMÍ

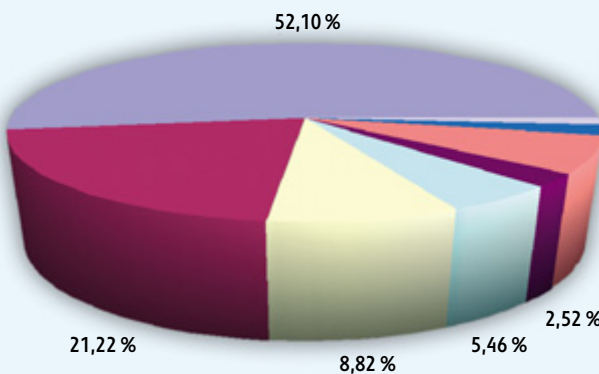
Izrael	224/124
Česká republika	309/111
USA	318/110
Velká Británie	151/ 61
Kanada	62/ 31
Austrálie	70/ 23
Uruguay	17/ 10
Rakousko	11/ 10
Chile	15/ 7
Nový Zéland	10/ 6
Německo	12/ 6
Francie	9/ 4
Argentina	7/ 4
Brazílie	8/ 3
Itálie	5/ 2
Belgie	3/ 1
Švýcarsko	3/ 1
Švédsko	4/ 1
Kolumbie	1/ 1
Maďarsko	5/ 0
Monako	4/ 0
Ekvádor	2/ 0
Indie	2/ 0
Dánsko	1/ 0
Jihoař. republika	1/ 0
Nizozemí	1/ 0
Portugalsko	1/ 0

První číslo za názvem země uvádí počet přijatých žádostí, druhé počet žádostí odškodněných.

ODŠKODNĚNÉ ŽÁDOSTI, ČLENĚNÍ PODLE ZEMÍ

ODŠKODNĚNÉ ŽÁDOSTI, ČLENĚNÍ PODLE VÝŠE NADAČNÍHO PŘÍSPĚVKU

26,8–100 tisíc	1,27 %
100–200 tisíc	1,68 %
200–300 tisíc	6,93 %
300–400 tisíc	21,22 %
400–500 tisíc	8,82 %
0,5–1 milion	5,46 %
1,0–1,5 milionu	2,52 %
1,5–2,5 milionu	52,10 %

V této etapě k odškodňovacímu procesu zásadně přispělo *Ministerstvo zahraničních věcí ČR*, které informovalo všechny ambasády a pomohlo letecky dopravit tištěné informace do zemí, kde jsme očekávali největší

počet žadatelů. Pracovníci jednotlivých zástupitelských úřadů poskytovali žadatelům informace a přijímali samotné žádosti o odškodnění. Hladký průběh této etapy byl zajištěn díky výborné spolupráci zástupců MZV ve správní radě NFOH: Jiřího Šitlera, Jana Sechtera, Antonína Hradilka, Jiřího Kuděly a Daniela Kumermanna.

Díky vstřícnosti *Českého úřadu zeměměřického a katastrálního NFOH* získal pro svou kontrolu zdarma a rychle celkem 360 položek od 62 katastrálních úřadů. Pracovníci odboru Restituce a správy majetkových podstat *Ministerstva financí* zkontrolovali na žá-

dost NFOH všechny přijaté žádosti z hlediska jejich možného dosavadního vypořádání v rámci mezinárodních náhradových dohod a finančních náhrad poskytnutých ČR. Česko-německý fond budoucnosti nám poskytl základní know-how pro náročnou tvorbu databáze žádostí. Dokonalé soukolí s námi tvořili pracovníci Mezinárodní organizace pro migraci, Česko-německého fondu budoucnosti a České rady pro oběti nacismu, kteří přijímali žádosti ve svých programech také do konce roku 2001. Díky jejich profesionalitě a spolupráci se naši společní klienti rychle orientovali a stihli podat žádosti včas.

JEDNÁNÍ S VLÁDOU ČR

I přes veškerou snahu na straně naší i žadatelů se nepodařilo u všech žádostí zajistit všechny požadované dokumenty. Dohledání dokumentů u obětí holocaustu je velmi obtížné, protože se většina ztratila během druhé světové války. Vzhledem k neúplnosti takových žádostí však hrozilo jejich vyřazení z programu.

Dalším problematickým faktem se ukázala skutečnost, že jsme obdrželi i žádosti těch, kteří nespádali do okruhu oprávněných osob.

Rozhodli jsme se proto za zájmy žadatelů bojovat a obrátili jsme se na tehdejšího místopředsedu vlády JUDr. Pavla Rychetského se žádostí o změnu přístupu k těmto dvěma problémovým oblastem. Dle stanoviska vlády bylo zmírnění požadovaných podmínek týkajících se úplnosti žádostí povoleno, ale rozšíření okruhu oprávněných osob bylo označeno za nepřipustné, neboť by bylo v rozporu s dohodnutými a vyhlášenými podmínkami programu.

ÚSTŘEDNÍ KARTOTÉKA — TRANSPORTY.	
R. č. 43.342	ZEMREL v LODŽI
<i>Vitase Viktor</i>	DNE: 9. 6. 1942
Rodná data: 21. 8. 1908	poř. čís. sezn.: 446
Adresa před deportací: Praha 8, Tulického 2	matr. čís.: 9952/42
1. transport	2. transport
dne: 21. X. 1941	dne: _____
B č. 675	číslo: _____
l.	do: LODŽ

ROZDĚLENÍ PŘÍSPĚVKŮ

Do uzávěrky programu dne 31. 12. 2001 jsme přijali 1256 žádostí. Částka 100 milionů Kč byla rozdělena mezi 516 žádostí, které splnily kritéria.

V několika případech správní rada NFOH udělený nadační příspěvek zrušila, neboť příjemcům byla předmětná nemovitost v restituci navracena či získali finanční náhradu z prostředků Ministerstva financí ČR.

Nadační příspěvky byly vypočítány na základě ocenění jednotlivých nemovitostí k roku jejich odnětí v poměru ke 100 milionům Kč, které byly pro program k dispozici. Ocenění nemovitostí provedl znalecký ústav jmenovaný Ministerstvem spravedlnosti ČR. Odškodněny byly nemovitosti nejrůznějšího druhu: nájemní domy, továrny, pole, lázeňské domy, či zemědělské usedlosti.

Minimální nadační příspěvek byl v hodnotě 26 800 Kč a maximální 2 500 000 Kč.

Jistota, že všichni, kteří mohli splnit kritéria programu, skutečně obdrží nadační příspěvek, byla prioritou naší práce. Všechny žádosti odmítnutých žadatelů proto byly podrobeny velmi odpovědnému reviznímu zkoumání expertní skupiny.

OHLÉDNUTÍ

Díky aktivitě zástupců obětí holocaustu, zodpovědnému přístupu představitelů českého státu a usilovné práci NFOH mohl být do mozaiky oné „nedokonalé spravedlnosti“, jak o ní píše Stuart Eizenstat, zasazen další kámen. Kámen o to důležitější, že šlo o oběti holocaustu či jejich blízké. Ačkoli nemůže být bezprávi holocaustu napraveno, může se citlivě provedené gesto vůči jeho obětem stát výrazem uznání křivd i odhodlání do budoucna čelit zlu v jakékoli jeho podobě.

PhDr. Tomáš JELÍNEK

ředitel Česko-německého fondu budoucnosti

S postupujícím časem a přibývajícím věkem ztrácejí oběti a pamětníci 2. světové války

možnost účinně zastávat své zájmy. Proto je důležité, aby se péče o ně, ale i péče o památku těch, kteří již zemřeli, ujaly profesionální instituce. Jsem rád, že z Nadačního fondu obětem holocaustu se stala vitální organizace, která spojuje svou kompetenci s lidským zájmem o konkrétní životní osudy obětí, a která je proto schopna se tohoto úkolu zhostit.

PhDr. Jiří ŠITLER

předseda jedné ze sekcí Smíšené pracovní komise, do roku 2001 člen správní rady NFOH, nyní velvyslanec ČR v Thajsku

Mezi nespočet úkolů nadačního fondu patřilo vyhlášení a distribuce informací o programu Odškodnění, příprava formulářů pro žadatele (v různých jazykových mutacích), zpracování a posouzení žádostí a určení spravedlivého vzorce pro rozdělení omezených finančních prostředků. Tato nelehká práce byla profesionálně zvládnuta ředitelkou NFOH

Jarmilou Neumannovou a jejím schopným týmem, který při pečlivém zpracování mnoha stovek žádostí postupoval citlivě a s porozuměním pro oběti holocaustu. Za toto jim náleží náš dík a upřímné ocenění.

Rabbi Andrew BAKER

ředitel, Department of International Jewish Affairs, The American Jewish Committee

Přístup vlády ČR ke zmírňování majetkových křivd způsobených obětem holocaustu je ve světě vysoce oceňován. Program odškodnění byl ve středoevropském kontextu a mezi tzv. transformujícími se zeměmi zcela bezprecedentní. Stejně jako české (restituční) zákony, tak také NFOH pracuje s pojmem „zmírňování křivd“, protože si je vědom, že nikdy nemůže jít o úplnou restituci a odškodnění.

PhDr. Jiří KUDĚLA

člen správní rady NFOH v letech 2003–2005, nyní velvyslanec v Bosně a Hercegovině

Roku 1925 jsme se přestěhovali z Blatné do Rokycan u Plzně, kde jsme šťastně žili a kde se tomu říkalo „doma“. Tatínek tam koupil rozsáhlou parcelu, kde postavil velká skladiště, kterých bylo pro jeho rostoucí obchodování zapotřebí. Parcele jsme říkali „Ohrada“, bylo tam i několik ovocných stromů, které jsme ocesávali, a do „Ohrady“ jsme si chodili hrát.

Okupaci jsme nečekali. Maminka s hrůzou poslouchala německé rádio a útočné Hitlerovy projevy, které vždycky končily nekoječným Sieg Heil! Bála se, ale tatínek ji ujišťoval, že to s námi nemá nic společného: „To se děje v Německu. My jsme Československá republika, máme výborné vycvičenou armádu a znamenité opevnění, lepší než Maginotova linie. Tak jen klid. Nám se nemůže nic stát.“

A stalo se. Když jsme se 15. března 1939 dívali, jak se pod okny v ulici řine nekonečný proud německé armády v železných helmicích na motorkách, pochopili jsme, že svět se točí jinak. Začaly chodit zprávy od příbuzných z Prahy o sepisování Židů a ži-

dovského majetku. Najednou se celé obyvatelstvo města rozdělilo jak mávnutím kouzelného proutku na Židy a na ty ostatní. Každý den přišlo nové nařízení a nové zakázky. Oznámení o nákupních hodinách pro Židy pouze v pozdním odpolední, kdy už byla v obchodech většina zboží vyprodána. Do našeho života se vkradlo něco, co jsme předtím neznali. Strach. Strach z lidí, které jsme tak dlouho znali, a teď jsme nevěděli, kam patří. Komu můžeme věřit a komu ne.

Brzy po okupaci se k tatínkovi do kanceláře dostavili tři Němci v uniformě a oznámili mu, že podle těch a těch zákonů mu jeho firma už nepatří a převezme ji německý Stellvertreter. Následovalo propuštění od daného personálu, odevzdání klíčů a veškerých dokumentů. Zabrali i „Ohradu“ a odvezli i našeho psa.

Pak přišlo na řadu vyloučení z gymnázia z rasových důvodů. Byla jsem v septimě, když tatínek obdržel oficiální obálku, že nesmím dál chodit do školy. Rozhodla jsem se však pokračovat ve studiu jednoletým kurzem angličtiny na Anglickém institutu v Praze. Angličtina mi za pět let osudově zachránila život v Bergen-Belsenu. Už blízko smrti mě tam našel mezi mrtvolami člen britské armády, která Belsen osvobodila. Protože jsem uměla anglicky a mohla s ním komunikovat, podal mi pomocnou ruku a přetáhl mě zpátky do života.

Z celé rodiny jsem válku přežila jen já. Na vánoce 1946 jsem se vrátila ze Švédska, kde jsem se nejprve léčila v rámci akce pořáda-

Nahore: Z. Fantlová na Čs. velvyslanectví ve Stockholmu v r. 1948. Dole: současná foto.

né Mezinárodním Červeným křížem a později pracovala na našem vyslanectví. Snažila jsem se tehdy, coby jediná dědička, něco získat zpátky diplomatickou cestou, ale byla jsem prohlášena za devizovou cizinku, věc se protahovala a nakonec propadla docela. Dál jsem už o nic nebojovala. Jen jsem vzpomínala na tátu, jak se snažil své děti zabezpečit, poctivě pracoval a jak se všechny jeho sny rozplynuly vniveč.

Z tatínkova majetku zbyla jen ta „Ohrada“, parcela, na které dnes stojí prosperující továrna na kola.

Od Nadačního fondu obětem holocaustu jsem dostala symbolický obnos, který jsem vděčně přijala. Chápu, že na skutečné odškodnění všech hmotných ztrát, které by byly k tomuto účelu zapotřebí, tady nebyly. Ale pán bůh mi zachránil život a to je hodnota ze všech největší. Že z popela vzniknul nový život.

Z publikace Zdenky Fantlové „Klid je síla, řek' tatínek“, Primus 1996